JOURNAL OF MARKETING, BUSINESS AND MANAGEMENT

ISSN (E): 2181-3000 Vol. 4 ISSUE 12 IYUN 2026

TAHRIRIYAT

Editor in chief
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon ugli
PhD, ass.prof. of department of Marketing SamIES
Executive Secretary
Yakhyokhonov Niyozkhuja Bakhroil ugli
PhD, ass.prof. of department of Marketing SamIES
Preparing for publishing
Ergashev Jakhongir Bakhodirovich
Doctoral student of department of Marketing SamIES

Bosh muharrir
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o‘g‘li
SamISI Marketing kafedrasi dotsenti, PhD
Mas’ul kotib
Yahyoxonov Niyozxo‘ja Bahroil o‘g‘li
SamISI Marketing kafedrasi dotsenti, PhD
Nashrga tayyorlovchi
Ergashev Jaxongir Baxodirovich
SamISI Marketing kafedrasi tayanch doktoranti

TAHRIR KENGASHI A’ZOLARI

1-sho‘ba. Tarmoqlar iqtisodiyoti

Sharipov To‘lqin Saidaxmedovich
SamISI O‘quv ishlari bo‘yicha prorektori, professor, i.f.n.
Shavqiyev Erkin
SamISI, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi professori, i.f.n.
Mustafoyev Golib Sultonmurodovich
O‘zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi “Islom iqtisodiyoti moliyasi va ziyorat turizmi” kafedrasi dotsenti, iqtisodiyot fanlari doktori
Artikov Zokir Sayfiddinovich
SamISI, “Real iqtisodiyot” kafedrasi mudiri, dotsent, i.f.f.d.
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich
SamISI, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Normurodov Umid Normurod o‘g‘li
SamISI, “Real iqtisodiyoti” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Urunbayeva Yulduz Pirnazarovna
SamISI, “Iqtisodiyot nazariyasi” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Allayorov Hamdam Iris o‘g‘li
SamISI, “Marketing” kafedrasi katta o‘qituvchisi, i.f.f.d.

2-sho‘ba. Menejment va marketing

Alimova Mashhura Toirxonovna
SamISI, “Menejment” kafedrasi professori, i.f.d.
Xolmamatov Diyor Haqberdiyevich
SamISI, “Marketing” kafedrasi mudiri, professor, i.f.f.d.
Babayev Nasimdjan
SamISI, “Marketing” kafedrasi professori v.b., i.f.n.
Usmanova Zumrad Islamovna
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Musayev Bekjon Shukurillayevich
SamISI, “Marketing” kafedrasi professori v.b., i.f.f.d.
Usmonova Dilfuza Ilxomovna
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Suyunova Kamilla Baxromovna
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Yahyoxonov Niyozxo‘ja Bahroil o‘g‘li
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Kalanova Moxigul Baxritdinovna
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich
SamISI, “Marketing” kafedrasi katta o‘qituvchisi, i.f.f.d.
Ahtamova Mohigul Erkinovna
TDIU SF “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasi dotsenti v.b., PhD

3-sho‘ba. Moliya, pul-kredit va bank

Pardayev Olim Mamayunusovich
SamISI, “Investitsiya va innovatsiyalar” kafedrasi professori, i.f.d.
Kurbanova Raxima Jamshedovna
SamISI, “Real iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Shirinov Uchqun Abduxalilovich
SamISI, “Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi mudiri, dotsent, i.f.f.d.
Artikova Shoxida Ilyasovna
SamISI, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Musinov Dilshod Sultanovich
SamISI, “Real iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.
Sattarova Nargiz Toxirovna
SamISI, “Menejment” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.

JOURNAL OF MARKETING, BUSINESS AND MANAGEMENT

4-sho‘ba. Mehnat va bandlik munosabatlari, xizmat ko‘rsatish va servis sohasi

Qurbanov Jamshed Madjidovich
SamISI, “Servis” kafedrasi professori, t.f.d.

Tursunov Farxod Umirzakovich
SamISI, “Menejment” kafedrasi dotsenti, i.f.n.

Sultonov Shodiyor Abduhalilovich
Samarqand davlat pedagogika instituti prorektori, professor, i.f.n.

Abduxamidov Sarvar Adxamovich
SamISI, “Turizm” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.

G‘apparov Azim Qayumovich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi katta o‘qituvchisi, i.f.f.d.

Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich
TDIU SF “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasi dotsenti v.b., PhD

5-sho‘ba. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi professori, i.f.d.

Tashnazarov Samiddin Nizamovich
SamISI, “Buxgalteriya hisobi” kafedrasi mudiri, professor, i.f.d.

Xudayberdiyev Nemat Umarovich
SamISI, “Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi dotsenti, i.f.n.

Xoliqulov Anvar Nematovich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi mudiri, professor, i.f.n.

Oltayev Shavkat Sobirovich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi dotsenti, i.f.n.

Raximov Xasan Abdusaitovich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.

Yahyoyev To‘lqin Ismatulla o‘g‘li
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.

Po‘latov Xudoyberdi Uktamovich
SamISI, “Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.

6-sho‘ba. Nazariya, metodologiya va pedagogika

Mattiyev Ilhom Begmatdulobovich
SamISI, “Tillarni o‘qitish” kafedrasi professor, DSc

Samandarov Rustam Do‘syarovich
SamISI, “Tillarni o‘qitish” kafedrasi dotsenti, DSc

Mardiyev To‘lqin Kulibayevich
SamISI, “Tillarni o‘qitish” kafedrasi mudiri, dotsent, PhD

EDITORIAL COUNCIL:

1-section. Economics

Sharipov Tulkin Saidaxmedovich
PhD, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs, SamIES

Shavkiev Erkin
PhD, Professor of the Department of Digital economy, SamIES

Mustafoyev Golib Sultonmurodovich
DSc, Associate Professor of the Department of Islamic Economic Finance and Pilgrimage Tourism, Uzbekistan International Academy of Islamic Studies

Artikov Zokir Sayfiddinovich
PhD, Associate Professor of the Department of Real economy, SamIES

Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich
PhD, Associate Professor of the Department of Digital economy, SamIES

Normurodov Umid Normurod ugli
PhD, Associate Professor of the Department of Real economy, SamIES

Urunbayeva Yulduz Pirnazarovna
PhD, Associate Professor of the Department of Economic theory, SamIES

Allayorov Khamdam Iris ugli
PhD, senior lecturer of the Department of Marketing, SamIES

2-section. Management and marketing

Alimova Mashkhura Toirkhonovna
DSc, Professor of the Department of Management, SamIES

Kholmamatov Diyor Khaqberdievich
PhD, Professor of Department of Marketing, SamIES

Babaev Nasimdjan
PhD, Associate Professor of Department of Marketing, SamIES

Usmanova Zumrad Islamovna
PhD, Associate Professor of Department of Marketing, SamIES

Musaev Bekjon Shukurillaevich
PhD, Associate Professor of Department of Marketing, SamIES

Usmonova Dilfuza Ilxomovna
PhD, Associate Professor of Department of Marketing, SamIES

Suyunova Kamilla Baxromovna
PhD, Associate Professor of the Department of Marketing, SamIES
Yakhyokhonov Niyozkhuja Bakhroil ugli
PhD, Associate Professor of the Department of Marketing, SamIES
Kalanova Mokhigul Bakhritdinovna
PhD, Associate Professor of the Department of Marketing, SamIES
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich
PhD, Associate Professor of the Department of Marketing, SamIES
Akhtamova Mokhigul Erkinovna
PhD, Associate Professor of the Department of Green economy and sustainable business, SB TSEU
3-section. Finance, money and banking
Pardaev Olim Mamayunusovich
DSc, Professor of Department of Investment and innovation, SamIES
Kurbanova Rakhima Jamshedovna
PhD, Associate Professor of Department of Real economy, SamIES
Shirinov Uchkun Abuxalilovich
PhD, Associate Professor of Department of Accounting and audit in other industries, SamIES
Artikova Shoxida Ilyasovna
PhD, Associate Professor of the Department of Digital economy, SamIES
Musinov Dilshod Sultanovich
PhD, Associate Professor of Department of Real economy, SamIES
Sattarova Nargiz Tokhirovna
PhD, Associate Professor of Department of Management, SamIES
4-section. Labor and employment relations, service and service sector
Kurbanov Jamshed Madjidovich
DSc, Professor of the Department of Services, SamIES
Tursunov Farxod Umirzakovich
PhD, Associate Professor of the Department of Management, SamIES
Sultonov Shodiyor Abdukhalilovich
PhD, Professor, vice rector Samarkand State Pedagogical Institute
Abduxamidov Sarvar Adxamovich
PhD, Associate Professor of the Department of Tourism, SamIES
Gapparov Azim Qayumovich
PhD, Senior lecturer of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich
PhD, Associate Professor of the Department of Green economy and sustainable business, SB TSEU
5-section. Accounting, economic analysis and audit
Pardaev Mamayunus Karshibaevich
DSc, Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Tashnazarov Samiddin Nizamovich
DSc, Professor of Department of Accounting, SamIES
Xudayberdiyev Nemat Umarovich
PhD, Associate Professor of department of Accounting and audit in other industries, SamIES
Xoliqulov Anvar Nematovich
PhD, Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Oltayev Shavkat Sobirovich
PhD, Associate Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Rakhimov Khasan Abdusaitovich
PhD, Associate Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Yahyoyev Tulkin Ismatulla ugli
PhD, Associate Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Pulatov Khudoyberdi Uktamovich
PhD, Associate Professor of Department of Accounting and audit in other industries, SamIES
6-section. Theory, methodology and pedagogy
Mattiyev Ilhom Begmatdulobovich
DSc, Professor of Department of Teaching languages, SamIES
Samandarov Rustam Dusyarovich
DSc, Associate Professor of Department of Teaching languages, SamIES
Mardiyev Tulkin Kulibayevich
PhD, Associate Professor of Department of Teaching languages, SamIES

ISSN (E): 2181-3000 Vol. 4 ISSUE 12 IYUN 2026

Publisher: SP Boyjigitov Sanjarbek Komiljon ugli

MUNDARIJA / TABLE OF CONTENTS / СОДЕРЖАНЫЕ

I. TARMOQLAR VA SOHALAR IQTISODIYOTI

1.	**Джумаев А.Х.**	Теневая экономика: - сущность и источники	1/1-1/6
2.	**Dzhumayev A.K.**	Issues in the development of organic agriculture in Uzbekistan based on the “green economy”	1/7-1/13
3.	**Джумаев А.Х.**	Ҳар қандай иқтисодий тизим шароитида давлат секторидаги “оқ ёқалилар”нинг хуфёна иқтисодий фаолияти	1/14-1/18
4.	**Jumayev A.K.**	The essence, meaning, role, and prospects of behavioral economy development	1/19-1/23
5.	**Джумаев А.Х.**	Сущность теневой экономики, структура, причины возникновения и последствия для общества	1/24-1/28
6.	**Джумаев А.Х.**	Официально-правовое и экономическое определение теневой экономики и ее интерпретация	1/29-1/35
7.	**Джумаев А.Х.**	Бозор хўжалигининг тижорат соҳасида хуфёна иқтисодий фаолиятни “оқ ёқали” шакллари	1/36-1/40
8.	**Джумаев А.Х.**	Мафия как фирма организованной преступности	1/41-1/45
9.	**Istamova M.I.**	Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning xorij tajribalari	1/46-1/50
10.	**Istamova M.I.**	Xizmatlar sohasini rivojlantirishda davlat siyosatining ahamiyati	1/51-1/55
11.	**Istamova M.I.**	Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kadrlar siyosatining ahamiyati	1/56-1/60
12.	**Istamova M.I.**	Bozor iqtisodiyoti sharoitida kadrlar siyosatini takomillashtirish imkoniyatlari	1/61-1/65
13.	**Istamova M.I.**	Ishlab chiqarish korxonalari iqtisodiy salohiyatini oshirishda davlatning o‘rni va ahamiyati	1/66-1/70

II. MENEJMENT VA MARKETING

1.	**Burxonova N.M.**	Xodimlarni boshqarishda rahbarlik qobilyatining xususiyatlari	2/1-2/4
2.	**Burxonova N.M.**	Korxonalarda menejmentning zamonaviy usullaridan foydalanish yo‘llari	2/5-2/10
3.	**Burxonova N.M.**	Xizmat ko‘rsatish korxonalarida xodimlarni boshqarishni zamonaviy usullari	2/11-2/15
4.	**Burxonova N.M.**	Restoran xizmatlari korxonalarida xodimlarni boshqarishni zamonaviy usullari	2/16-2/20
5.	**Burxonova N.M.**	Korxona xodimlarini boshqarishda xorij tajribalaridan foydalanish	2/21-2/25

III. MOLIYA, PUL-KREDIT VA BANK

1.	**Usmonov P.Sh.**	Mamlakatimizda moliya bozorining iqtisodiy mazmuni va mohiyati	3/1-3/5
2.	**Usmonov P.Sh.**	Pul bozorining iqtisodiy mazmuni va mohiyati	3/6-3/9
3.	**Usmonov P.Sh.**	Korxonalar moliyaviy faoliyatini takomillashtirishda xorij tajribalari	3/10-3/14
4.	**Usmonov P.Sh.**	Korxonalar moliyaviy faoliyatini takomillashtirishda budjetdan tashqari jamg‘armalarning o‘rni	3/15-3/19
5.	**Usmonov P.Sh.**	Korxonalar moliyaviy faoliyatini takomillashtirishda investitsiyalarning o‘rni	3/20-3/23
6.	**Usmonov P.Sh.**	Moliyaviy faoliyatni rag‘batlantirish tizimini takomillashtirish	3/24-3/28
7.	**Usmonov P.Sh.**	Mebel ishlab chiqaruvchi korxonalarda moliyaviy nazoratni yo‘lga qo‘yish xususiyatlari	3/29-3/33
8.	**Usmonov P.Sh.**	Mebel ishlab chiqaruvchi korxonalarda investitsiyalarni jalb qilish xususiyatlari	3/34-3/38
9.	**Usmonov P.Sh.**	Investitsion siyosatning o‘ziga xos jihatlari	3/39-3/42
10.	**Usmonov P.Sh.**	Korxonalarda moliyaviy nazoratni amalga oshirish turlari	3/43-3/46

IV. MEHNAT VA BANDLIK MUNOSABATLARI, XIZMAT KO’RSATISH VA SERVIS SOHASI

1.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini ko‘rsatishda osiyo mamlakatlari tajribasidan foydalanish yo‘llari	4/1-4/4

2.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini ko‘rsatuvchi kadrlarni tayyorlash masalalari	4/5-4/8
3.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini rivojlantirishda investitsiyalarning o‘rni va ahamiyati	4/9-4/12
4.	**Talibova A.Y.**	Samarqand turizm bozorining o‘ziga xos jozibadorligini tahlil qilish	4/13-4/17
5.	**Talibova A.Y.**	Shaxrisabzda turizm infratuzilmasini rivojlantirishning xorij tajribalari	4/18-4/21
6.	**Talibova A.Y.**	To‘dakolda turizm infratuzilmasini rivojlantirishda davlat investitsiyaviy dasturlarining ahamiyati	4/22-4/25
7.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini targ‘ib qilishda marketing vositalaridan foydalanish yo‘llari	4/26-4/29
8.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini targ‘ib qilishda brend kapitalini yaratish	4/30-4/33

V. BUXGALTERIYA HISOBI, IQTISODIY TAHLIL VA AUDIT

1.	**Ergashev X.X.**	Ishlab chiqarish klasterlarida buxgalteriya hisobini yuritish xususiyatlari	5/1-5/6
2.	**Ergashev X.X.**	Buxgalteriya hisobini yuritishda xorij tarjibalarining ahamiyati	5/7-5/10
3.	**Ergashev X.X.**	Xizmat ko‘rsatish korxonalarida buxgalteriya balansini yuritish xususiyatlari	5/11-5/14
4.	**Ergashev X.X.**	Korxonalarda buxgalteriya balansini yuritish hisobini takomillashtirish	5/15-5/18
5.	**Xoliqulov A.N.**	Ish vaqtidan foydalanishni tahlil qilish	5/19-5/22
6.	**Xoliqulov A.N.**	Pul oqimlarini tahlil qilishning to‘g‘ri va egri uslubi	5/23-5/30
7.	**Xoliqulov A.N.**	Xususiy kapital va uning o‘zgarishining tahlili	5/31-5/34
8.	**Xoliqulov A.N.**	Material sarfini kamaytirishning iqtisodiyotda tejamkorlikni amalga oshirishdagi ahamiyati	5/35-5/39

9.	**Xoliqulov A.N.**	Korxonalarda favqulodda xarajatlar tahlili	5/40-5/43
10.	**Xoliqulov A.N.**	Moddiy-texnika ta’minoti bo‘yicha biznes-rejaning bajarilishini tahlil qilish	5/44-5/49
		VI. NAZARIYA, METODOLOGIYA VA PEDAGOGIKA	
1.	**Yusupov M.S. Yuldasheva M.Q.**	Fe’l so‘z turkumi derivatsiyasi	6/1-6/5
2.	**Yusupov M.S.**	Qadimgi Hindistonda qadriyatlar to’g’risidagi g’oyalar takomili va uning jahon sivilizatsiyasida tutgan o’rni	6/6-6/9
3.	**Yusupov M.S.**	Qadimgi Bobil va Misrda qadriyatlar to’g’risidagi g’oyalar takomili va uning jahon sivilizatsiyasida tutgan o’rni	6/10-6/13
4.	**Yusupov M.S. Sharipova F.M.**	Hamza Hakimzoda Niyoziy ijodida ijotimoiy tengsizlik va fojia talqini: “Zaharli hayot yoxud ishq qurbonlari” dramasi misolida	6/14-6/17
5.	**Yusupov M.S.**	Abdurauf Fitrat asarlarida oila va farzand tarbiyasi masalalari	6/18-6/21
6.	**Mavlonov F.O.**	Xususiylashtirishning qonunchilik va me’yoriy ta’minoti	6/22-6/25
7.	**Mavlonov F.O.**	O‘zbekistonda davlat tasarrufidan va xususiylashtirish jarayonlarining xususiyatlari	6/26-6/30
8.	**Mavlonov F.O.**	Tashqi-iqtisodiy faoliyatning xalqaro huquqiy asoslari	6/31-6/34
9.	**Mavlonov F.O.**	Tadbirkor egaligidagi mulkning tarkibiy qismi va uning huquqiy holati	6/35-6/41
10.	**Mavlonov F.O.**	Biznes mulk huquqini himoya qilish tartibi va usullari	6/42-6/47

SHAXRISABZDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBALARI

Talibova Aziza Yusufbekovna
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Turizm” kafedrasi dotsenti v.b.

Annotatsiya. Mazkur maqolada Shahrisabz shahrida turizm infratuzilmasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasidan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Shahrisabz O‘zbekistonning eng qadimiy va tarixiy shaharlardan biri bo‘lib, boy madaniy merosi, me’moriy obidalari va turistik salohiyati bilan ajralib turadi. Tadqiqot davomida Italiya, Ispaniya, Turkiya, Xitoy va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarning tarixiy shaharlarda turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo‘yicha tajribalari tahlil qilindi. Shuningdek, transport-logistika tizimi, mehmonxona xo‘jaligi, turistik servis, axborot texnologiyalari va marketing faoliyatining rivojlanish omillari o‘rganildi. Tadqiqot natijalari xorij tajribalarini Shahrisabz turizm tizimiga moslashtirish hududning turistik jozibadorligini oshirish va turistlar oqimini ko‘paytirishga xizmat qilishini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: Shahrisabz, turizm infratuzilmasi, xorij tajribasi, tarixiy turizm, ziyorat turizmi, mehmonxona xo‘jaligi, transport-logistika, turistik xizmatlar, turizm marketingi, investitsiyalar.

Аннотация. В данной статье исследованы теоретические и практические аспекты использования зарубежного опыта в развитии туристической инфраструктуры города Шахрисабз. Шахрисабз является одним из древнейших исторических городов Узбекистана, обладающим богатым культурным наследием, архитектурными памятниками и высоким туристическим потенциалом. В ходе исследования проанализирован опыт Италии, Испании, Турции, Китая и Южной Кореи по развитию туристической инфраструктуры в исторических городах. Также изучены факторы развития транспортно-логистической системы, гостиничного хозяйства, туристического сервиса, информационных технологий и маркетинговой деятельности. Результаты исследования показали, что адаптация зарубежного опыта к туристической системе Шахрисабза способствует повышению туристической привлекательности региона и увеличению туристического потока.

Ключевые слова: Шахрисабз, туристическая инфраструктура, зарубежный опыт, исторический туризм, паломнический туризм, гостиничное хозяйство, транспортная логистика, туристические услуги, туристический маркетинг, инвестиции.

Abstract. This article examines the theoretical and practical aspects of applying international experience in the development of tourism infrastructure in Shahrisabz. Shahrisabz is one of the oldest historical cities of Uzbekistan, distinguished by its rich cultural heritage, architectural monuments, and significant tourism potential. The study analyzes the experiences of Italy, Spain, Türkiye, China,

and South Korea in developing tourism infrastructure in historical cities. Particular attention is given to transportation and logistics systems, hospitality services, tourism facilities, information technologies, and tourism marketing. The findings indicate that adapting international best practices to the tourism system of Shahrisabz can enhance the region's attractiveness and increase tourist arrivals.

Keywords: Shahrisabz, tourism infrastructure, international experience, historical tourism, pilgrimage tourism, hospitality industry, transport logistics, tourism services, tourism marketing, investments.

Kirish. Turizm infratuzilmasi turizm sanoatining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri bo‘lib, turistlarga sifatli xizmat ko‘rsatish, hududning turistik jozibadorligini oshirish va turizm bozorining raqobatbardoshligini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Zamonaviy sharoitda turizm infratuzilmasining rivojlanganligi turistlar oqimini ko‘paytirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va turizm sohasidan olinadigan iqtisodiy samarani oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Shahrisabz shahri O‘zbekistonning eng qadimiy tarixiy markazlaridan biri bo‘lib, buyuk sarkarda va davlat arbobi Amir Temurning vatani sifatida dunyo miqyosida mashhurdir. Shahar boy tarixiy-madaniy merosi, noyob me’moriy obidalari va milliy qadriyatlari bilan nafaqat mamlakatimiz, balki xalqaro turizm bozorida ham muhim o‘rin egallaydi. Oqsaroy majmuasi, Dorut Tilovat ansambli, Dorus Saodat majmuasi va boshqa tarixiy obyektlar Shahrisabzning asosiy turistik resurslarini tashkil etadi.

Bugungi kunda Shahrisabzda turizm infratuzilmasini yanada rivojlantirish, xizmatlar sifatini oshirish va turistlar uchun qulay sharoitlar yaratish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan rivojlangan mamlakatlarning tarixiy shaharlarda turizm infratuzilmasini rivojlantirish tajribasini o‘rganish va amaliyotga joriy etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar sharhi. Turizm infratuzilmasini rivojlantirish masalalari C. Cooper, J. Holloway, R. Mill, N. Leiper, D. Buhalis va boshqa olimlarning ilmiy tadqiqotlarida keng o‘rganilgan. Ularning ilmiy ishlari turizm infratuzilmasining hudud iqtisodiy rivojlanishidagi o‘rni va ahamiyatini ochib beradi.

D. Buhalis turizm infratuzilmasini turistik destinatsiyaning raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida baholaydi. Uning fikricha, transport, joylashtirish vositalari, axborot tizimlari va xizmat ko‘rsatish obyektlarining rivojlanganligi turistlarning qoniqish darajasini oshiradi.

Xalqaro amaliyotda tarixiy shaharlarda turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo‘yicha Italiya, Ispaniya va Turkiya tajribalari alohida e’tiborga loyiq hisoblanadi. Ushbu mamlakatlarda tarixiy meros obyektlarini saqlash bilan birga zamonaviy turistik xizmatlar tizimini shakllantirishga katta e’tibor qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda qiyosiy tahlil, iqtisodiy-statistik tahlil, tizimli yondashuv, SWOT tahlil va ilmiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Shahrisabzning turistik salohiyati va infratuzilma imkoniyatlari baholandi hamda xorijiy mamlakatlarning ilg‘or tajribalari bilan qiyosiy tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida transport tizimi, mehmonxona xo‘jaligi, turistik servis, marketing faoliyati va investitsion muhitning rivojlanish darajasi o‘rganildi.

Tahlil va natijalar. Shahrisabz turizm infratuzilmasini rivojlantirishda Italiya tajribasi alohida ahamiyatga ega. Italiyaning Florensiya, Rim va Venetsiya kabi tarixiy shaharlari tarixiy merosni saqlagan holda zamonaviy turistik infratuzilmani shakllantirishga muvaffaq bo‘lgan. Tarixiy obyektlar atrofida piyodalar hududlari, axborot markazlari, turistik navigatsiya tizimlari va elektron xizmatlarning tashkil etilishi turistlar uchun qulay sharoit yaratgan. Shahrisabzda ham tarixiy obyektlar hududida zamonaviy axborot va navigatsiya tizimlarini rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Ispaniya tajribasi tarixiy va madaniy turizmni rivojlantirishda marketing strategiyalarining muhimligini ko‘rsatadi. Barselona, Toledo va Sevilya shaharlari xalqaro turizm bozorida faol reklama qilinishi natijasida yirik turistik markazlarga aylangan. Shahrisabzning tarixiy salohiyatini xalqaro miqyosda targ‘ib qilish uchun zamonaviy raqamli marketing vositalaridan keng foydalanish zarur.

Turkiya tajribasi ziyorat va madaniy turizmni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Istanbul, Konya va Bursa shaharlarida tarixiy va diniy obyektlar atrofida zamonaviy mehmonxonalar, restoranlar va transport xizmatlari rivojlantirilgan. Shahrisabzda ham tarixiy qadamjolar bilan bog‘liq turistik marshrutlarni kengaytirish va servis xizmatlarini yaxshilash turistlar oqimini oshirish imkonini beradi.

Xitoy tarixiy shaharlarda infratuzilmani rivojlantirish bilan bir qatorda raqamli texnologiyalarni joriy etishga katta e’tibor qaratmoqda. QR-kodli axborot tizimlari, virtual ekskursiyalar va elektron chiptalar turistlar uchun qo‘shimcha qulayliklar yaratmoqda. Shahrisabzda ham tarixiy obyektlar bo‘yicha elektron gid tizimlarini joriy etish xizmatlar sifatini oshirishga yordam beradi.

Janubiy Koreya tajribasi turizm infratuzilmasini boshqarishda “aqlli turizm” konsepsiyasining samaradorligini namoyish etmoqda. Turistlar uchun yagona mobil ilovalar, elektron xaritalar va raqamli xizmatlarning keng qo‘llanilishi xizmat ko‘rsatish samaradorligini oshirmoqda. Shahrisabzda ham raqamli turizm platformalarini yaratish zamonaviy turizm talablariga javob beradigan muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.

Shahrisabzning asosiy ustunliklaridan biri uning boy tarixiy-madaniy merosidir. Amir Temur davri bilan bog‘liq me’moriy yodgorliklar, milliy hunarmandchilik an’analari va qadimiy shahar muhiti turistlar uchun katta qiziqish uyg‘otadi. Shu bilan birga, ayrim infratuzilmaviy muammolar, xususan, yuqori toifadagi mehmonxonalar sonining cheklanganligi, xalqaro marketing faoliyatining yetarli emasligi va zamonaviy axborot xizmatlarining rivojlanmaganligi mavjud.

SWOT tahlil natijalari Shahrisabzning asosiy kuchli tomonlari tarixiy meros, geografik joylashuv va milliy madaniyat bilan bog‘liq ekanligini ko‘rsatdi. Imkoniyatlar sifatida ziyorat turizmi, ekologik turizm va madaniy festivallarni rivojlantirish imkoniyatlari mavjud. Tahdidlar esa mintaqadagi raqobatning kuchayishi va xalqaro turizm bozoridagi o‘zgarishlar bilan bog‘liqdir.

Tahlillar natijasida xorij tajribasini qo‘llash orqali Shahrisabzda turizm infratuzilmasini rivojlantirish, xizmatlar sifatini oshirish va turistlar oqimini ko‘paytirish uchun katta imkoniyatlar mavjudligi aniqlandi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari Shahrisabz turizm infratuzilmasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasidan foydalanish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Italiya, Ispaniya, Turkiya, Xitoy va Janubiy Koreya tajribalarida tarixiy merosni saqlash, zamonaviy turistik xizmatlarni rivojlantirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha samarali yondashuvlar shakllangan.

Shahrisabzda turizm infratuzilmasini rivojlantirish maqsadida tarixiy obyektlar atrofida zamonaviy servis xizmatlarini kengaytirish, yuqori toifadagi mehmonxonalar sonini ko‘paytirish va transport-logistika tizimini takomillashtirish zarur. Shuningdek, xalqaro marketing faoliyatini kuchaytirish va Shahrisabzning turistik brendini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, elektron gid xizmatlari, mobil ilovalar va virtual ekskursiyalarni tashkil etish turistlar uchun qo‘shimcha qulayliklar yaratadi. Shu bilan birga, davlat-xususiy sheriklik asosida investitsion loyihalarni amalga oshirish va turizm klasterlarini shakllantirish infratuzilma rivojlanishini jadallashtiradi.

Umuman olganda, xorij tajribalaridan samarali foydalanish Shahrisabzning turistik jozibadorligini oshirish, turistlar oqimini ko‘paytirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta’minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Bu esa Shahrisabzni nafaqat O‘zbekiston, balki Markaziy Osiyoning yetakchi turistik markazlaridan biriga aylantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Туристика: Монография. – М.: Советский спорт, 2001. – 288 с.

2. Черненко В.А. Развитие культурно-познавательного туризма в Северо-Западном федеральном округе Российской Федерации / В.А. Черненко, Т.Ю. Колпащикова. – СПб. : Изд-во СПбГУСЭ, 2012. – 210 с.

3. Красная С.А. Культурный туризм (просветительская сущность и факторы развития): Автореф. дис. … канд. культурологии. – М., 2006. 26 с.

4. Лелина Е.И. Историко-культурный туризм в современном образовательном пространстве./ Е.И.Лелина, А.А.Тереханова //Альманах современной науки и образования, 2016. – №7. – С.56-63.

5. А.Ўлмасов, М.Шарифхўжаев. Иқтисодиёт назарияси. Т.: “Меҳнат” нашриёти 1995 й., 526-б., А.Ўлмасов, А.Ваҳобов. Иқтисодиёт назарияси. Т.: “Иқтисод ва молия” нашриёти 2014 й., 424-б.